

बाल भारती स्कूल, बहादुरगढ़
शैक्षिक सत्र (2019-2020)
अर्ध-वार्षिक परीक्षा
विषय--संस्कृत
कक्षा--8

समय: -होरा त्रयम्

दिनांक—27.09.2019

अधिकतम- अंका: - 80

- सामान्य निर्देशाः --
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे 16 प्रश्नाः सन्ति । चत्वारः -खण्डाः च सन्ति ।
- खण्डः 'क' -5 अंकाः, खण्डः 'ख' --- 15 अंकाः, खण्डः 'ग' - 30 अंकाः, खण्डः 'घ' - 30 अंकाः
- सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।

खण्डः - क

अपठित - अवबोधनम्

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत -

5

अहो! रमणीया प्रातःकालस्य वेला । सूर्यः अरुणकिरणैः उदेति । उपवने जनाः भ्रमन्ति व्यायामम् च कुर्वन्ति । आकाशे खगाः कलवरं कुर्वन्ति । वृद्धाः प्रबुद्धाः सन्ति । युवकाः युवतयः चापि प्रबुद्धाः सन्ति । बालाः विद्यालयं प्रति गच्छन्ति । अध्यापिकाः अध्यापिकाश्च विद्यालयम् प्रति तीव्रगत्या गच्छन्तः दृश्यन्ते । कृषकाः क्षेत्रम् प्रति गच्छन्ति । सर्वे जनाः सर्वकार्येषु लग्नाः सन्ति । मन्दः समीरः वहति । सर्वत्र आन्दमय वातावरणं अस्ति । प्रातःकालस्य समयः सर्वेषु जनेषु नवजीवनम् संचरति । तापसाः आश्रमेषु यजन्ति । भक्ताः देवालयं गच्छन्ति । मन्दिरेषु शंखनादस्य मधुरध्वनिः श्रूयते ।

क) एकपदेन उत्तरत - (4×½=2)

- i) आकाशे के कलवरं कुर्वन्ति ?
- ii) भक्ताः प्रातः कुत्र गच्छन्ति ?
- iii) मन्दिरेषु कस्य मधुरध्वनिः श्रूयते?
- iv) के आश्रमेषु यजन्ति ?

ख) एकवाक्येन उत्तरत - (2×1=2)

- i) प्रातःकाले के के प्रबुद्धाः सन्ति?
- ii) तीव्रगत्या के विद्यालयं प्रति गच्छन्ति?

ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (2×½=1)

- i) 'देवालयेषु' इति पदस्य पर्यायः लिखत ।
- ii) 'अस्ति' पदे का धातुः ?

खण्डः 'ख' रचनात्मक लेखनं

2 मंजूषायाः सहायतया अधोलिखितानि संवादं पूरयत ।

5

अध्यापिका--- समीर! क)----- कुत्र आसीः ?
समीर--- महोदये! अहं बहि अगच्छम् ।
अध्यापिका -- ख) -----?
समीर---- अहं ग) -----पातुम् अगच्छम् ।
अध्यापिका --- त्वं तु प्रत्येकं घ) -----पश्चात् बहि गच्छसि । एतत् तु अनुचितं ।
त्वं ध्यानेन कक्षायां पठ ।
समीरः -- ड) -----महोदये ! भूयः कदापि न गमिष्यामि ।
मंजूषा----क्षम्यताम्, जलं, कालांशे, त्वं, किमर्थम्,

3. स्वविद्यालयस्य क्रीडादिवसं वर्णयन् स्वमित्रम् प्रति पत्रं पूरयत ।

5

आर्यं नगरात्
बहादुरगढ़ नगरं
तिथिः -----
प्रियमित्रम्

नमस्कार ।

अत्र कुशलं तत्रास्तु ।

गतदिनम् अस्माकम् विद्यालये क्रीडादिवससमारोहः 1)-----आसीत्। तत्र छात्रेषु अपूर्वः उत्साहः दृष्टः। विशेषतः मल्लयुद्धे। केचित् मल्लाः निज प्रतिद्वन्द्विनः (2) -----यथा स्वकलाकौशलं प्रदर्शितवन्तः तत् सर्वथा (3)-----आसीत्, विक्रमस्य कौशलम् दृष्ट्वा तु सर्वे दर्शकाः अतीव प्रभाविताः आसन्। छात्राभिः पुनः पुनः फलानि ग्रहीतुम् (4)-----चेष्टा प्रदर्शिता सा अपि अतर्कितम् दृश्यं उपस्थापितवती। अवर्णनीयं कौतुहलं जनयन्ती संगीतमयी आसनप्रतियोगिता (5)-----दर्शकानां मनांसि अहरत्। भवदीयविद्यालये क्रीडादिवस कदा भविष्यति इति लिख्यताम् ।

भवदीयम्
अभिन्नमित्रम्

मंजूषा-----सर्वेषां, यादृशी, अद्वितीयं, अतिरिच्य, आयोजितः

4. मंजूषायाः सहायतया चित्रं च दृष्ट्वा रिक्तस्थानं पूरयत -

5

मंजूषा ---- अचेतनः,
सदस्याः औषधं
रोगिणः चिकित्सालयः

क) इदं चित्रे ----- दृश्यते । ख) चिकित्सकः ----- निरीक्षणं करोति ।
ग) फलके ----- च सन्ति । घ) परिवारस्य ----- तत्र सन्ति ।
ङ) रोगी ----- अस्ति ।

खण्डः 'ग' (व्याकरणं)

5. उचितंशब्दरूपंचित्त्वारिक्तस्थानानि पूरयत ---

5

क) हे -----! प्रणामं करोमि । (राजा/ राजन्)
ख) तस्य ----- शुद्धं अस्ति । (आत्मनः / आत्मा)
ग) ----- अनेके गुणाः सन्ति । (वारि / वारिणि)
घ) ----- जलं आनय । (पितुः / पित्रे)
ङ) अस्माकं देशे बहवः ----- सन्ति । (नदी / नद्यः)

6. उचितंधातुरूपंचित्त्वारिक्तस्थानानि पूरयत ---

5

क) सैनिकाः देशं ----- । (रक्षन्ति / रक्षतः)
ख) सः दुर्व्यसनं ----- । (त्यजेः / त्यजेत्)
ग) श्वः अवकाशं ----- । भविष्यति / भवति)
घ) बालकाः पोषणाय दुग्धं ----- । पिबेत् / पिबेयुः)
ङ) ह्यः होलिकोत्सवः; ----- । (भविष्यति / अभवत्)

7. संधि/संधिविच्छेदं वकुरुत -----

5

क) सहसा + एव   ख) परामर्श + अनुसारम्   ग) कुसुमात् + अपि   घ) इत्यादि   ङ) रमेशः

8. प्रत्ययान योजयत ----- 5
क) स्था+ क्त ख) भू+ क्तवतु ग) ज्ञा + क्त्वा घ) गम् + क्त्वा) कृ + तव्यत्

9. मंजूषातः अव्ययपदानिचित्त्वारिक्तस्थानानि पूरयत -- 5
क) विद्यालयस्य ----- एकं उद्यानम् अस्ति ।
ख) सत्यम् ----- जयते ।
ग) सः यथा चिन्तयति ----- आचरति ।
घ) ग्रामं ----- वृक्षाः सन्ति ।
ङ) विद्यां ----- जीवनं वृथा ।
मंजूषा – विना , सर्वतः , तथा , एव , पुरतः

10. निम्नलिखित समयं घटिकायाम् दृश्य----- 5
क) 9:00 ख) 10:30 ग) 11:00 घ) 12:45 ङ) 1:00

खण्डः 'घ'-पठित अवबोधनं

11. पठितं गद्यांश पठित्वा उत्तराणि लिखत-- 5

आसीत् कश्चित् चंचलः नाम व्याधः। पक्षिमृगादीनां ग्रहेण सः स्वीयां जीविकां निर्वाहयति स्म । एकदा सः वने जालं विस्तीर्य गृहं आगतवान् । अन्यस्मिन् दिवसे प्रातःकाले यदा चंचलः वनं गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्यात् एकः व्याघ्रः बद्धः आसीत् । सः अचिन्तयत्, 'व्याघ्रः माम् खादिष्यति अतएव पलायनं करणीयं ।' व्याघ्रः न्यवेदयत्- 'मानव! कल्याणं भवतु ते ।

I. एकपदेन उत्तरत- (2×½=1)

क) व्याधः नाम किम् आसीत् ?

ख) एकदा सः वने किं विस्तीर्य गृहं आगतवान् ?

एकवाक्येन उत्तरत- (2×1=2)

क) चंचलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान् ?

ख) व्याघ्रः किम् न्यवेदयत् ?

निर्देशानुसारं उत्तरत- (2×½=1)

क) 'आसीत्' पदे का धातुः ?

ख) 'गतवान्' पदस्य विलोमपदं अनुच्छेदात् चित्वा लिखत --

अनुवादं कुरुत ---- (1×1=1)

अन्यस्मिन् दिवसे प्रातःकाले यदा चंचलः वनं गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्यात्

एकः व्याघ्रः बद्धः आसीत् ।

12. नाट्यांश पठित्वा उत्तराणि लिखत-- 5

शालिनी – भ्राता एवं चिन्तयितुमपि कथं प्रभवति ? शिशुः कन्या अस्ति चेत् वधार्हा ? जघन्यं कृत्यम् इदं । त्वं विरोधं न कृतवती । सः तव शरीरे स्थितस्य शिशोः वधार्थं चिन्तयति, त्वं तूष्णीं तिष्ठसि ? अधुनैव गृहं चल । न अस्ति आवश्यकता लिंग परीक्षणस्य भ्राता यदा गृहं आगमिष्यति, अहं वार्ता करिष्ये ।

एकपदेन उत्तरत- (2×½=1)

क) वधार्हा का अस्ति ?

ख) गृहं कः आगमिष्यति ?

एकवाक्येन उत्तरत- (2×1=2)

क) पितृगृहं का आगच्छति ?

ख) कः कथयति यत् 'अधुनैव गृहं चल ।'

निर्देशानुसारं उत्तरत- (2×½=1)

क) 'शिशुः' पदे का विभक्तिः ?

ख) 'अनावश्यकता' शब्दस्य विलोमपदं अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

अनुवादं कुरुत ---- (1×1=1)

क) यदा गृहं आगमिष्यति, अहं वार्ता करिष्ये ।

13. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा उत्तराणि लिखत--

5

गुणाः गुणेषु गुणाः भवन्ति
ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः I
सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः
समुद्रमादाय भवन्त्यपेयाः II

एकपदेन उत्तरत-(2×½=1)

क) गुणाः किं प्राप्य दोषाः भवन्ति ?
ख) केषु गुणाः गुणाः भवन्ति

एकवाक्येन उत्तरत- (2×1=2)

क) कीदृशी नद्यः प्रभवन्ति ?
ख) कुत्र आदाय भवन्त्यपेयाः ?

निर्देशानुसारं उत्तरत- (2×½=1)

क) 'सरिताः' पदस्य समानार्थकं पदं काव्यांशात् चित्वा लिखत I
ख) 'अप्राप्य' शब्दस्य विलोमपदं काव्यांशात् चित्वा लिखत I

अनुवादं कुरुत ----(1×1=1)

क) गुणाः गुणेषु गुणाः भवन्ति
ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः I

14. मंजूषातः शब्दान् चित्वा वाक्यानि पूरयत –

5

क) -----समुद्रमादाय भवन्त्यपेयाः I
ख) खरनखरः नाम ----- प्रतिवसति स्म I
ग) ----- स्वामिनः आह्वानं करोति I
घ) व्याधः ----- विस्तीर्य स्थितः I
मंजूषा ----- जालम् गुहा, सिंहः, नद्यः

15. अधोलीखितानाम् संस्कृतरूपं शब्दं लिखत --

5

क) कोख, ख) साथ, ग) गोद, घ) भाई, ङ) कुआं

16. रेखांकित शब्दानां आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –

5

क) व्याधः व्याघ्रं जालात् बहिः निरसारयत् I
ख) चंचलः वृक्षं उपगम्य अपृच्छत् I
ग) व्याघ्रः लोमशिकाय निखिलां कथां न्यवेदयत् I
घ) मानवाः वृक्षाणां छायायां विरमन्ति I
ङ) : व्याघ्रः नद्याः जलेन व्याधस्य पिपासाम् अशमयत् I